

Матеріали і дослідження
з археології Прикарпаття і Волині.
2013. Вип. 17. С. 278–294.

З ІСТОРІЇ АРХЕОЛОГІЇ

Наталія БУЛИК

КАРОЛЬ ГАДАЧЕК І ЙОГО ВНЕСОК У РОЗВИТОК ЛЬВІВСЬКОЇ АРХЕОЛОГІЇ
(до 140-річчя з дня народження)

У 2013 р. виповнюється 140 років з дня народження відомого археолога, першого професора археології Львівського університету Кароля Гадачека. Такі дати в календарі спонукають нас звертатися до життєвого шляху, наукової діяльності, особистих контактів наших попередників. Лише звертаючись до конкретних постатей археології, задумуєшся над роллю особи в історії.

Постать Кароля Гадачека в останні роки неодноразово привертала увагу дослідників. Однак в історії не можна поставити остаточну крапку. Коли видається, що все сказано – відкриваються нові джерела, які суттєво доповнюють наші знання про події, людей, втрати і здобутки. Повною мірою стосується це першого професора львівської археології. Незважаючи на досить багату архівну спадщину, що залишилася після смерті професора, до недавнього часу ми навіть не знали, як виглядав цей археолог.

Опрацьовуючи науковий доробок вченого, спогади сучасників, публікації, присвячені йому, оцінити роль К. Гадачека у львівській археології залишається доволі не простим завданням. Як більшість творчих і талановитих людей, Кароль Гадачек постає перед нами з сильними і слабкими сторонами. У статті спробуємо проаналізувати основні життєві віхи дослідника, в міру можливості змалювати цілісний образ археолога і його внесок у львівську археологію.

Народився К. Гадачек 24 січня 1873 р. у с. Грабовець Богородчанського повіту на Станіславщині (тепер – Івано-Франківська обл.). Початкову школу та доповнюючий дворічний курс відвідував у Ляхівцях і Богородчанах, 1885 р. його рекомендували на навчання

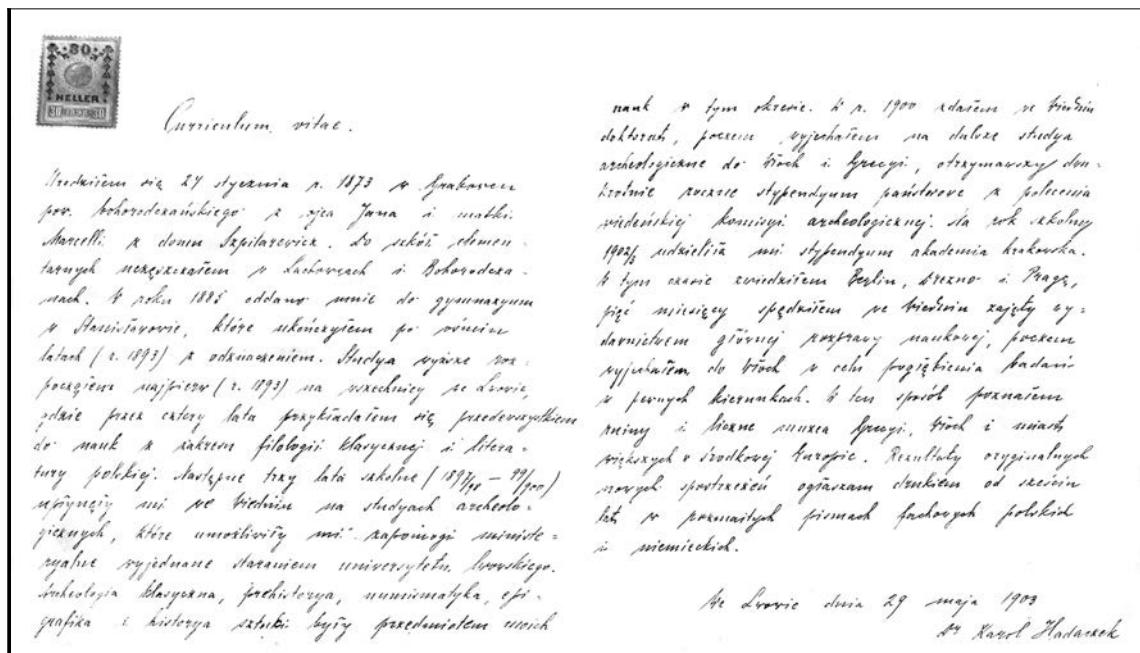

Рис. 1. Автобіографія Кароля Гадачека. 1903 рік (ДАЛО)

Fig. 1. Autobiography of Karol Hadaczek. 1903 (State Archive of L'viv Region)

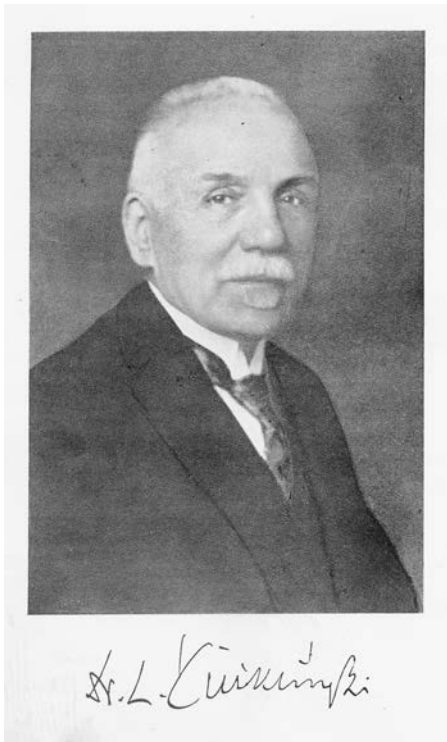

Рис. 2. Людвік Цвіклінський
Fig. 2. Ludvik Cviklin'ski

Рис. 3. Кароль Гадачек під час навчання у Відні (Lech, 2006)
Fig. 3. Karol Hadaczek during his studying in Wien (Lech, 2006)

до Станиславівської гімназії. Прізвище К. Гадачека знаходимо серед кращих випускників гімназії 1893 р., яку він закінчив з відзнакою [Sprawozdania dyrekcji, 1893, s. 65]. Після закінчення гімназії Кароль став студентом філософського факультету Львівського університету (1893–1897), де доля звела молодого дослідника з професором класичної філології Людвіком Цвіклінським (рис. 2). Саме цей вчений визначив майбутній шлях у науці К. Гадачека і впродовж життя сприяв та підтримував свого талановитого учня. Сам професор також мав за плечима студії з класичної археології, адже в 1875–1876 рр. впродовж півроку він перебував у Італії, переважно у Римі, де й познайомився з класичними старожитностями [Pilcz, 1933, s. 17].

Після закінчення Львівського університету за рекомендацією свого вчителя К. Гадачек впродовж 1897–1900 рр. вивчав класичну археологію, праісторію та нумізматику у Відні (рис. 3). Там він слухав лекції Е. Райша, Р. Боремана [ДАЛО, ф. 26, оп. 5, спр. 336, арк. 3; Берест, 1998, с. 78]. Особливий вплив на археолога мали лекції австрійського вченого Моріца Хоернеса (1852–1917), який тоді був одним із кращих праісториків Європи [Lech, 1999, р. 28], а також Отто Бенндорфа (1838–1907) [L. F., 1914, s. 606].

Відень у цей час був одним з головних центрів розвитку світової науки та культури. Наприкінці XIX ст. тут зародилася культурно-історична археологія, головними постулатами якої були окрема археологічна культура, ареал її поширення і зв'язки [Trigger, 1989, s. 148–206]. Навчаючись у Відні, К. Гадачек добре ознайомився з класичною та праісторичною археологією. З цього часу він нерозривно був зв'язаний з віденським науковим середовищем. Навчання у Відні закінчилося захистом докторату з філософії.

Коли К. Гадачек навчався у столиці імперії, його наставник професор Л. Цвіклінський став послом у Віденському парламенті (1901–1903). Він посприяв К. Гадачеку отримати трирічний дослідницький проект на подорож до Греції, Італії, Німеччини і бути учасником тамтешніх археологічних експедицій [Abramowicz, 1991, s. 83]. Під час цієї подорожі К. Гадачек оволодів технікою розкопок, що дало йому змогу критично оцінювати навіть власні дослідження попередніх років [Hadaczek, 1914, s. 2–3].

В Берліні він познайомився з ідеями Густава Коссіні (1858–1931) щодо прабатьківщини слов'ян, до яких також схилився, і, ймовірно, з самим ученим. Варто відзначити, що підтримка наукової доктрини Густава Коссіні стала одним із каменів спотикання між ним і іншими вченими, зокрема, Володимиром Деметрикевичем. Це прослідковується в листах В. Деметрикевича до Е. Масвського, де неодноразово робився акцент на

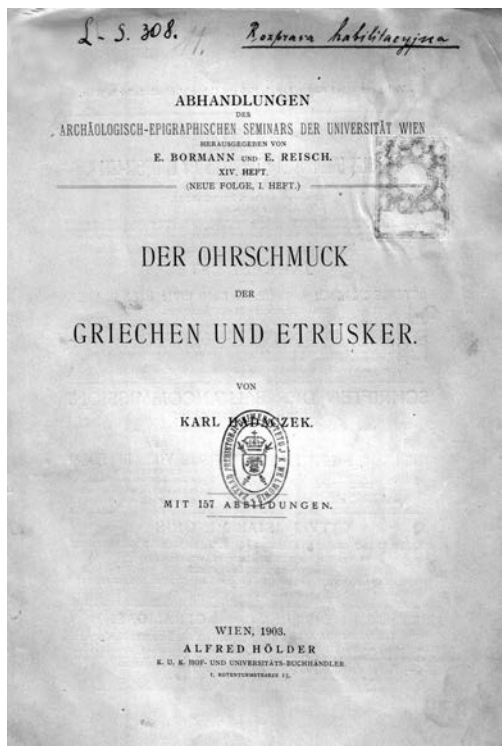

Рис. 4. Габілітаційна робота К. Гадачека
Fig. 4. K. Hadaczek's habilitation work

s. 468; Karol Hadaczek, 1915]. Добре ілюструє цей факт документ Намісництва від травня 1905 р., в якому затверджується кілька окремих курсів для кафедри класичної археології та праісторії, що їх читає професор Гадачек [ДАЛО Ф. 26, оп. 5, спр. 336, арк. 34]. Оскільки кафедра ототожнювалась з професором, який вів семінар зі спеціальності і читав лекційні курси, 1905 р. є роком заснування кафедри класичної археології та праісторії у Львівському університеті. Під такою назвою і під керівництвом К. Гадачека вона проіснувала до 1914 р. (рис. 5).

Кафедра археології знаходилась на першому поверсі старого університетського корпусу поруч з церквою св. Миколая (рис. 6). Паралельно формувалася археологічна колекція, основи якої закладено ще задовго до створення кафедри. У корпусі зберігалася велика кількість археологічних матеріалів та проводились практичні заняття з археології [ДАЛО, ф. 26, оп. 7, спр. 586, арк. 70]. На початку ХХ ст. Археологічний кабінет перебував під керівництвом проф. Кароля Гадачека. Він функціонував при кафедрі і знаходився на першому поверсі поруч з кафедрою. Кабінет можна було відвідувати в неділю, після попередньої домовленості.

тому, що “не бракує серед молодих представників науки прихильників Коссіни, і його етнографічних поглядів. До таких шкідників належить, на жаль, проф. Гадачек у Львові, який у лекціях і популярних публікаціях пропагує погляди доктрини Коссіни... те не тишить, бо погане зерно, кинуте між молодь, вже росте” [РМА, t. 2, list 430].

У 1903 р. у Львові К. Гадачек пройшов габілітацію з класичної археології (рис. 4). Слід відзначити, що не надто схвально про цю подію відгукувався М. Грушевський, який 21 червня 1903 р. у листі до Ф. Вовка зневажливо зазначав: “*Habemus Parat** Гадачек габілітується з передісторичної і класичної археології... габілітацію сю спекли з нечуваною скорістю, за кілька днів буде доцентом” [Листування, 2001, с. 188]. Після габілітації К. Гадачека, наказом Міністра віровизнань і освіти від 10 листопада 1903 р., призначено приват-доцентом [Kronika..., 1912, s. 476]. Посада приват-доцента у вищих школах була позаштатною і не оплачувалася, однак, як виняток і завдяки клопотанню Л. Цвіклінського, К. Гадачек за свою роботу отримував заробітну платню.

14 квітня 1905 р. приват-доцент Гадачек став професором надзвичайним класичної археології та праісторії Львівського університету [Kronika..., 1912,

Рис. 5. Кароль Гадачек (1873–1914)
(РМА)

Fig. 5. Karol Hadaczek (1873–1914)
(РМА)

*Латинський вислів, який сповіщає про обрання нового Папи Римського.

Рис. 6. Будинок Львівського університету, у якому з 1905 р. існувала кафедра археології

Fig. 6. Building of L'viv University, where in 1905 the Chair of Archaeology was situated

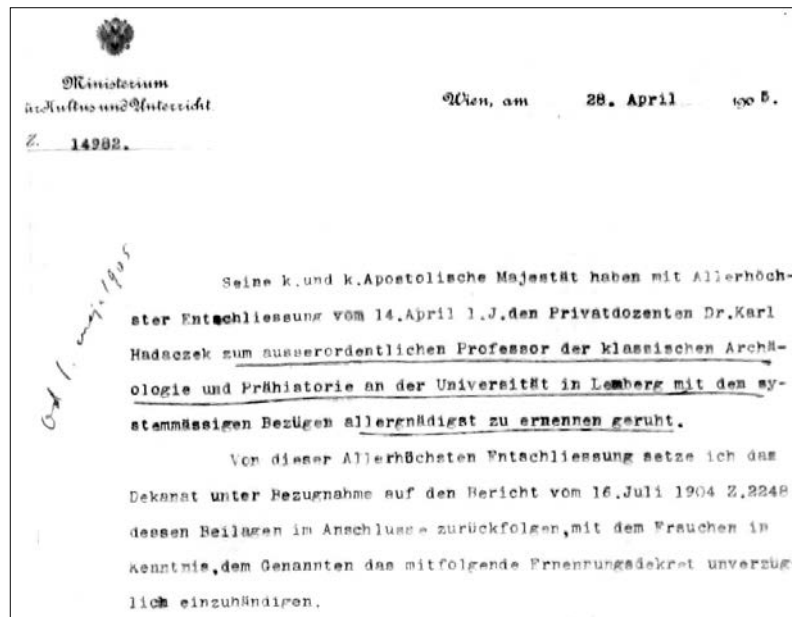

Рис. 7. Офіційний документ з Відня про призначення К. Гадачека професором кафедри класичної археології та праісторії (ДАЛО)

Fig. 7. Official document from Wien about K. Hadaczek's assignment to the position of professor of the Chair of Classic Archaeology and Prehistory (SALR)

Поповнювалися колекції університету і матеріалами з розкопок К. Гадачека. Однак важко визначити, який відсоток знахідок потрапляв туди.

Поряд з тим, накопичувалася спеціальна література. Львівські бібліотеки були добре забезпечені археологічними виданнями, що дозволяло викладачам та студентам кафедри знайомитися зі здобутками світової археології [Козловський, 2006, с. 92]. У приватній

бібліотеці професора також зберігалися книги та відбитки статей з автографами провідних праісториків того часу*.

Серед учнів К. Гадачека зустрічаємо кілька прізвищ, які згодом стали відомими фахівцями з праісторії, зокрема, Ярослав Пастернак (1892–1969) та Володимир Гребеняк (1892–1915), Володимир Антоневич (1893–1973), які були студентами професора у 1912–1914 роках. Впродовж одного навчального року (1909/1910) слухав лекції Гадачека Роман Якімович, який переїхав до Кракова і продовжив навчання у В. Деметрикевича [Przewoźna-Armon, 1991/92, s. 187]. Відомий львівський дослідник Богдан Януш (1887–1930), який не будучи студентом університету, правдоподібно, слухав лекцій професора і користувався його бібліотекою.

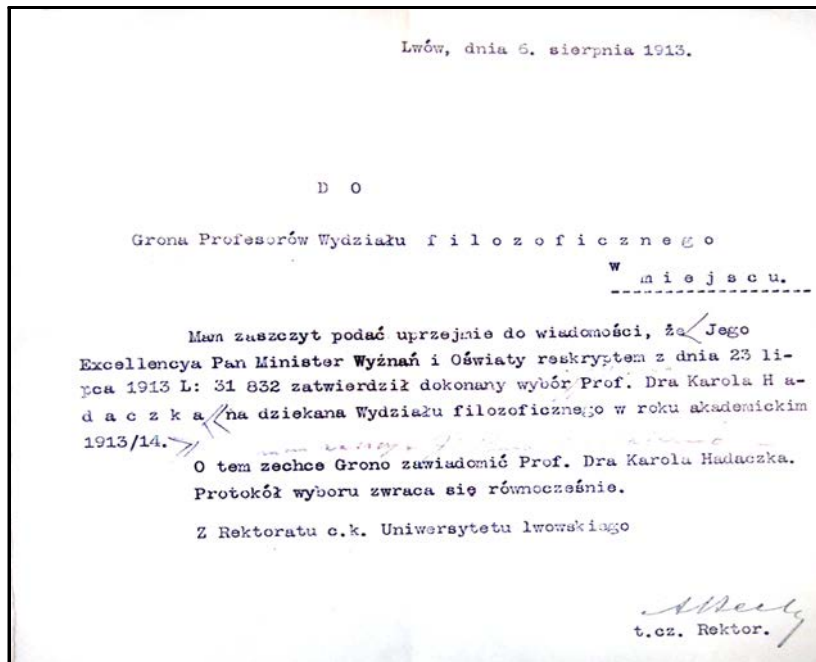

Рис. 8. Документ про призначення К. Гадачека деканом філософського факультету Львівського університету (ДАЛЮ)

Fig. 8. Document about K. Hadaczek's assignment to the position of dean of the Philosophic faculty of L'viv University (SALR)

Загалом, дуже мало інформації збереглося про роботу з студентами, залучення їх до польових робіт, камеральної обробки матеріалів. Зрештою, як і даних про те, як читав лекції професор, чи демонстрував ілюстративний матеріал, наскільки викликав зацікавлення у аудиторії. Зі скупих згадок у тогочасній пресі дізнаємося, що К. Гадачек читав публічні лекції для широкої аудиторії, зокрема, "в міській Промисловім музею, котрий що року уладжує популярні виклади з області штуки й артистичного промислу, розпічне цикль сегорічних відчитів проф. др. Кароль Гадачек на тему: "Артистичний промисл старинного Єгипту". Виклад, пояснений світляними образами, відбудеть ся в неділю дня 11 січня с. р. о год. 5 пополудни в відчитовій салі музею (Гетманські вали). Вступ 20 сотиків від особи" [Виклади..., 1914, с. 4]. Цитований фрагмент нашо вхує на думку, що лекції професора археології були цікаві, добре ілюстровані, бо в іншому випадку платні лекції не могли б зібрати аудиторію.

Відомо також, що у 1909 р. при кафедрі засновано факультатив під назвою "Академічний гурток любителів археології", який зібрав чимало студентів, охочих додатково вивчати археологію [Nowe akademickie..., 23.01.1909]. На першому засіданні, що відбулося 13 листопада

* Свідченням цього є сепарати Леона Козловського, які зберігаються у відділі археології Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Збережені автографи для К. Гадачека дають змогу відтворити коло контактів професора.

1908 р., визначено мету діяльності організації, з якої на перший план виступало зацікавлення студентів класичною та слов'янською археологією [ДАЛО, ф. 26, оп. 7, спр. 601, арк. 1]. Особливе місце у діяльності гуртка відводилось практичній роботі. Студенти мали змогу брати участь у розкопках та розвідках на теренах Східної Галичини.

Ще однією важливою сходинкою у кар'єрі К. Гадачека було обрання його деканом філософського факультету Львівського університету на 1913/1914 навчальний рік (рис. 8).

У 1909 р. К. Гадачек став членом-кореспондентом *Akademii Umiejętności*. В якості члена Академії його запрошено до участі в розкопках в Ель-Кубане у Верхньому Єгипті в польовому сезоні 1911–1912 років. Експедиція організована Академією наук у Відні. Однак склалося так, що він не зміг дістатися до Верхнього Єгипту і, врешті, працював на розкопках у Гізі під керівництвом Германа Юнкера (1877–1962) [Bulyk, Lech, 2009, p. 65].

Завдяки посаді консерватора Центральної комісії старожитностей, яку займав К. Гадачек при Віденському Інституті археології з 1903 р., йому вдалося зібрати інформацію про археологічні пам'ятки Галичини [Берест, 1998, с. 78]. Ця інформація була не просто опублікована невеличкими замітками, а вилилась у серйозні дослідження автора, у яких подано історію відкриття, процес розкопок і найголовніше – науково-обгрунтоване трактування пам'ятки [Nadaczek, 1903, s. 116–118; 1904]. Вчений першим серед археологів у Галичині використовував термін “археологічна культура”. У публікації результатів археологічних досліджень в Кошилівцях він писав про “оригінальну культуру неолітичну південно-східної Європи” [Nadaczek, 1914, s. 1].

Сфера наукових інтересів К. Гадачека не обмежувалась конкретною археологічною культурою чи хронологічним періодом. Перші серйозні польові дослідження археолога припадають на 1898–1899 рр., коли у Неслухові Кам'яно-Буського р-ну на Львівщині він проводив розкопки багат шарового поселення [Nadaczek, 1900, s. 71–73; Janusz, 1918, s. 157]. Значну кількість матеріалів автор відніс до черняхівської культури [Nadaczek, 1900a, s. 48–59]. Однак рівень тогочасних методів археологічних досліджень не дав змоги молодому науковцю правильно зорієнтуватися в типології матеріалів. Зокрема, матеріали раннього середньовіччя та Київської Русі дослідник відніс до черняхівської культури [Онищук, 2000, с. 191].

Ще одну цікаву пам'ятку досліджував К. Гадачек 1900 р., коли він виїхав на місце, де виявлено Михалківські скарби (1878 і 1897) та провів обстеження території. Бажаних результатів пошуки не дали, однак саме тоді у с. Михалків на Тернопільщині відкрито ґрунтовий могильник із трупопокладеннями [Nadaczek, 1903a, s. 33; Ратич, 1957, с. 66].

За час роботи в університеті К. Гадачек відкрив низку поселень та могильників. Частина цих робіт здійснена за сприяння та фінансової підтримки університету [ДАЛО, ф. 26, оп. 7, спр. 586, арк. 73].

Рис. 9. Теракотова фігурка з Ясенова
Fig. 9. Terracotta statuette from Jasenov

В листопаді 1903 р. дослідник виїхав до Ясенова Бродівського повіту на запрошення Ф. Гневоча, щоб дослідити могильник, виявлений трьома роками раніше (рис. 9). На основі результатів досліджень відкритих поховань археолог вважав, що пам'ятка належить до тієї ж епохи, що й могильник, досліджуваний І. Шараневичем в Чехах [Nowe wykopaliska..., 1903, № 556]. У 1904 р., проводячи розвідку в околицях Ясенова, він відкрив сліди двох поселень висоцької культури, розташованих в урочищах Корчунок і На Сморках. Під час розвідкового обстеження цієї території досліднику вдалося зібрати невелику кількість кераміки та крем'яних знарядь, які згодом віднесено до висоцької культури [Онищук, 2005, с. 284]. Ці дослідження наштовхнулися на критику Т. Сулімірського, який згодом відзначав, що матеріали “були перемішані і нема навіть сліду, який би дозволив

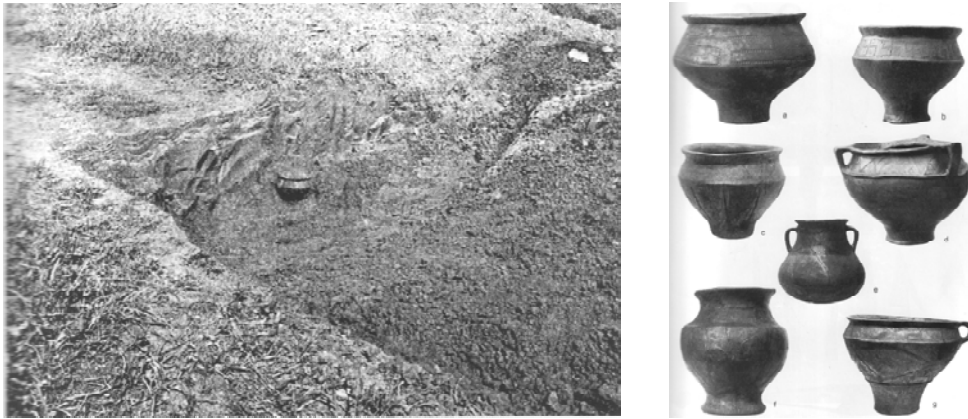

Рис. 10. Розкопки К. Гадачека в с. Гаць коло Пшеворська та матеріали з поховань, 1905

Fig. 10. From K. Hadaczek's excavations carried out in Gats' near Przeworsk and materials of burial, 1905

припустити, що при їх розкопуванні зверталась увага на приналежність до того чи іншого захоронення” [Sulimirski, 1931, s. 83].

У 1904–1905 рр. К. Гадачек провів розкопки могильника, випадково виявленого роком раніше, в с. Гаць (рис. 10). Ініціатором проведення робіт був А. Любомирський*, який і фінансував розкопки. Один з перших звітів про ці роботи з'явився на сторінках “*Kwartalnika Historycznego*” за 1905 р. і у ньому К. Гадачек датує пам'ятку III–V ст. н. е. [Barwiński, 1905, s. 682]. Розкоп, закладений К. Гадачеком, мав вигляд довгого рову, в якому траплялися урни. Навколо нього закладено додаткові розкопки і в випадку виявлення поховань, нові траншеї закладалися у цьому ж напрямку. Така методика досліджень наштовхнула археолога на думку, що могильник мав форму прямокутника [Lasota, 2011, s. 155]. За наявним супровідним матеріалом археолог розділив чоловічі і жіночі поховання, а також описав поховальний обряд. В ході дослідження вивчено 180 інгумаційних поховань. Розкопки могильника дали багатий речовий матеріал, на основі якого науковець виділив окрему групу пам'яток**, відомих на той час у Мазовії, Великопольщі та Малопольщі. Могильник у Пшеворську дослідник датував II–III ст. н. е. [Hadaczek, 1904a, s. 16], пов'язуючи їх з германськими племенами. За його теорією, “*в римський час на цій території немає місця для слов'ян... Належить швидше прийняти, що територія розселення слов'ян починалася далі на схід від лінії Бугу і тягнулася центральною частиною Європи на певній віддалі від Балтійського і Чорного моря, можливо аж до Уралу*” [за: Лех, 2006, с. 34]. Такі погляди співпадали з концепцією Г. Коссіні і наштовхнулися на гостру критику старших колег. Під час доповіді, присвяченої могильнику коло Пшеворська на засіданні *Akademii Umiejętności*, одним з основних опонентів К. Гадачека був В. Деметрикевич, який в одному з листів відзначав “*я критикував Гадачека, а він на мої зауваження реагував слабо*” [РМА, т. 2, list 430].

Археологічні знахідки з досліджень К. Гадачека були розпорошені по різних музейних збірках. Як відзначав сам автор розкопок у путівнику по музею Дідушицьких, описуючи зал XIV: “*ліворуч знаходяться предмети отримані з урнових могильників відкритих професором К. Гадачеком біля с. Гаць*” [Hadaczek, 1907, s. 99–100]. Частина колекції потрапила до музею Любомирських, оскільки родина спричинилася до фінансування досліджень, а також до краківських збірок.

* Син Єжи Любомирського, літературний і громадський діяч, куратор Оссолінеуму після смерті батька, третій і останній пшеворський Ординат.

** Могильник у с. Гаць коло Пшеворська став епонімною пам'яткою пшеворської культури. Вперше цю назву у 1931 р. застосував чеський археолог Любор Нідерле [Niederle, 1931, s. 15–17].

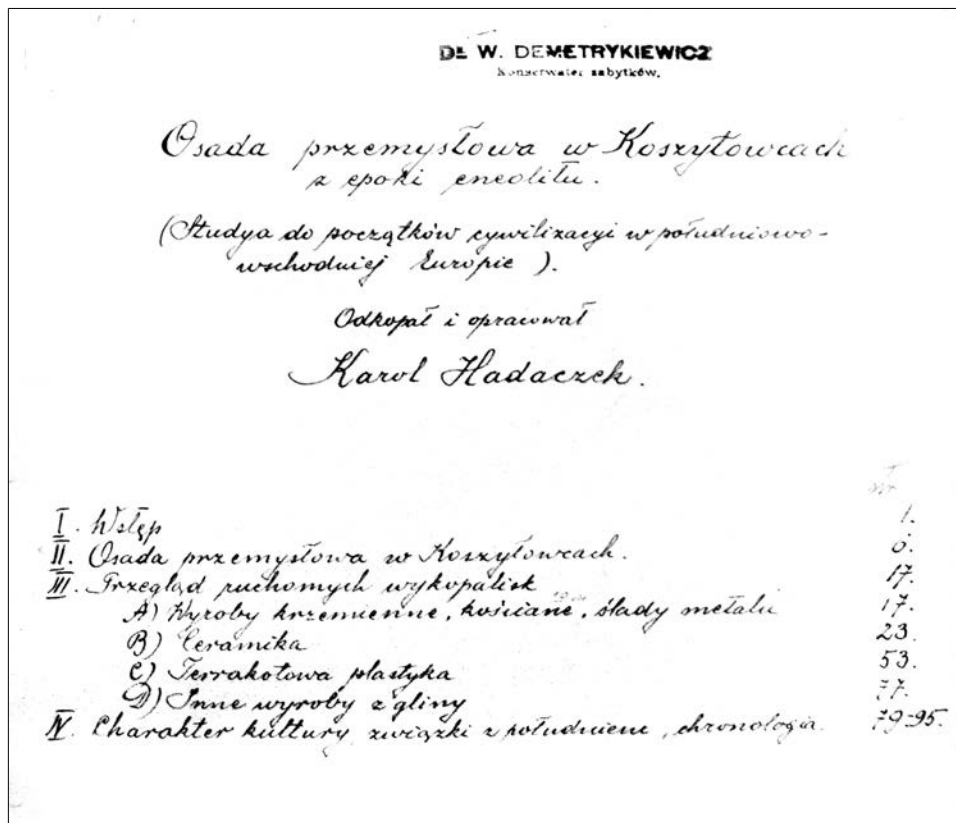

Рис. 11. Перша сторінка рукопису монографії К. Гадачека присвяченої дослідженням у Кошилівцях (МАК)

Fig. 11. First page from the manuscript of K. Gładczek's monograph, dedicated to researches in Koshylyvtsi

К. Гадачек описав низку подібних пам'яток із території Західного Побужжя і Придністер'я (зокрема, випадково виявлені поховання в Кристинополі (теп. Червоноград), Бендюзі, Добростанах, Капустинцях, Петрилові, Рудках) [Gładczek, 1909, s. 20]. К. Гадачек звернув увагу на нестійкий характер культури "чорних урн". Пізніше усі ці пам'ятки були об'єднані в окрему пшеворську культуру [Козак, 1984, с. 9].

До числа найвидатніших досягнень К. Гадачека належать дослідження поселення трипільської культури в урочищі Обоз біля с. Кошилівці на Тернопільщині. Перші розвідки проведено тут у 1906 р. [Gładczek, 1914, s. 4–5]. Стационарні дослідження пам'ятки впродовж 1908–1912 рр. дали надзвичайно багатий матеріал. Відкрито 18 печей, що наштовхнуло К. Гадачека на думку, що це було поселення гончарів [Кравець, 1951, с. 7]. Особливу увагу науковець звертав на мистецтво трипільців, зокрема, на зооморфну та антропоморфну пластику. Частина матеріалів, виявлених К. Гадачеком у Кошилівцях, зберігається у фондах ЛІМ, зокрема, зооморфні фігурки та колекція мисок.

Результати дослідження пам'яток кошиловецького типу введені вченим до наукового обігу (рис. 11) [Gładczek, 1914, s. 74]. У монографії 1914 р. К. Гадачек, вперше у практиці вивчення цієї культури, детально описав сам процес польового дослідження, результати власних розкопок, а також висвітлив питання зв'язку культури мальованої кераміки з неолітичними культурами в Південно-Східній Європі [Пелешишин, Конопля, 1999, с. 88].

У 1905 і 1907 роках К. Гадачек, як консерватор Центральної комісії старожитностей, проводив дослідження літописного Плісеська. Плісеське городище досі залишається об'єктом прискіпливої уваги істориків та археологів і належить до пам'яток, на яких, незважаючи на столітню історію досліджень, запитань залишається більше, ніж є відповідей. З цього часу збереглися листи до К. Гадачека, з яких переконаємося, що професор археології зі

Львова мав добру підтримку у справі розкопок від власника місцевого маєтку, де і зупинявся під час польових робіт [ЛННБ України, ф. 26, спр. 13-д., арк. 34].

Обсяг робіт К. Гадачека на городищі був невеликим. Він заклав кілька шурфів на дитинці, провів візуальне обстеження валів і вперше здійснив топографічну зйомку пам'ятки. Як відзначає сам дослідник, *“Школьницький і Котовіч виконали детальну топографічну зйомку стародавнього міста”* [Sprawozdania Grona, 1905, s. 9]. Не виявивши яких-небудь решток мурів, дослідник припускав, що оборонні укріплення города були споруджені з дерева. Серед матеріалів слід відзначити залізний ніж, цвяхи, бронзову пряжку. Варто підкреслити, що розкопки К. Гадачека були одним з перших кроків на шляху до комплексного вивчення цієї унікальної пам'ятки VIII–XIII ст.

Рис. 12. Курганний могильник в урочищі Поруби у Пліснеську. Літографія М. Стенчинського

Fig. 12. Burial mound in Ponuby Place in Plisnes'k. Lithography by M. Stenczynski

Більше уваги дослідник приділив курганному могильнику в ур. Поруби (рис. 12), розкопавши 8 курганів. В більшості це безінвентарні поховання, лише у великих курганах зустрічалися предмети “музейної вартості” [Погоральський, 2005, с. 136].

У 1909 р. під час будівництва дороги у с. Псари Рогатинського повіту на Станіславівщині випадково виявлено могильник, який наступного року розкопував професор К. Гадачек. Археолог дослідив чотири тілопокладення і, на основі знахідок (фібул) відносив могильник до наддністрянської культури “римської доби” (IV–V ст. н.е.) [Hadaczek, 1912, s. 28].

Варто відзначити, що К. Гадачек у своїх роботах разом із докладним описом пам'яток подав їх ґрунтовну інтерпретацію. Зокрема, підсумувавши результати розкопок, здійснених І. Коперницьким у Верхній Липиці*, вчений вперше 1911 р. відніс матеріали з могильника до окремої археологічної культури. Зокрема, він писав, що *“в керамічній галузі він відкриває окрему культуру, яка гарно розвинулась у варварській країні під впливом класичного світу”* [Hadaczek, 1912, s. 23–26].

* В результаті дворічних досліджень (1889–1890), проведених І. Коперницьким, виявлено великий тілопальний могильник. В перших повідомленнях І. Коперницького говорилося про відкриття 200 урн з перепаленими людськими кістками. Здобуті матеріали не були науково опрацьованими. В літературі з'явилося лише коротке повідомлення про проведену роботу. Могильник було віднесено до римського періоду і датовано кін. II – поч. III ст. н.е. [Цигилик, 2001, с. 3]. Пізніше матеріали могильника опрацьовував М. Смішко, який вважав, що насправді відкрито 65 поховань [Śmieszko, 1932, s. 26–54].

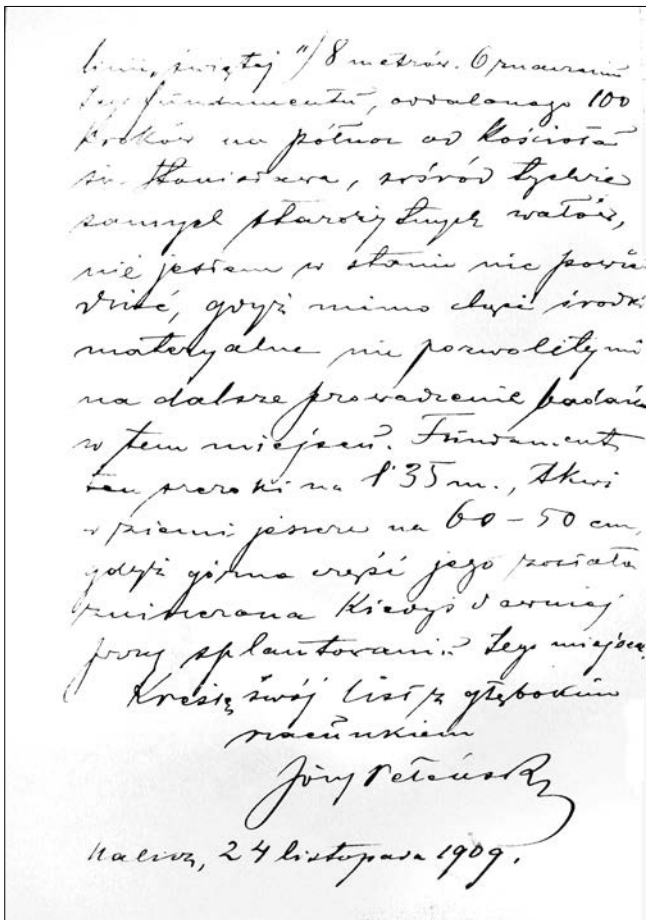

Рис. 13. Фрагмент листа Й. Пеленського К. Гадачеку у справі досліджень у Галичі (ЛІННБ України)
 Fig. 13. Fragment from J. Pelenskyi letter to K. Nadaczek about researches in Halych (LNSL of Ukraine)

раніше Археологічна комісія при Краківській академії наук прийняла рішення про видання спеціальних дозволів на проведення археологічних робіт. Дозвіл видавали особам, які займалися науково-дослідною діяльністю, а також представляли наукову чи культурно-освітню установу. Це були перші “відкриті листи” на право проведення археологічних розкопок в Галичині.

Це нововведення з Відня наукове співтовариство обох частин Галичини сприйняло насторожено і відразу розпочало певні заходи, щоб запобігти прийняттю такого закону і щоб розширити повноваження місцевих установ у справі охорони пам’яток [ЛІННБ України ф. 26, оп. 1, спр. УК-7, арк. 47]. Крайовий сейм також проявив стурбованість з цього приводу і зобов’язав Крайовий віділ, розробити відповідне законодавство про охорону пам’яток, а той, в свою чергу, звернувся до Грона, яке доручило консерватору Каролу Гадачеку підготувати доповідь, яка б могла лягти в основу цього закону [ЛІННБ України, ф. 26, оп. 1, спр. УК-7, арк. 123]. Проте завдання передано секретарю Грона В. Козицькому. Ймовірно, причиною було те, що К. Гадачек, як і О. Чоловський, мали інше бачення проблеми. На одному з найближчих засідань, де обговорювався проект, вони виступили з тим, що не можна поривати стосунки з Віднем, а слід добиватися офіційного визнання Віднем львівського і краківського Грон.

Однак це все залишилося на рівні проектів і розмов, оскільки змінилася ситуація в самій Центральній комісії у Відні. Призначено нового голову, а його заступником став колишній

Свідченням наукового авторитету К. Гадачека як археолога-польовика є й часті листи до нього колег з детальним описом проведених самостійних польових робіт. Прикладом можуть служити листи Йосифа Пеленського до професора К. Гадачека від 23 жовтня і 24 листопада 1909 р., у яких автор подав детальний опис власних польових досліджень у Галичі (рис. 13) [ЛІННБ України, ф. 26, спр. 13-д., арк. 9–12].

Перелік польових робіт, які він провів, переконує в тому, що К. Гадачек вніс помітну лепту у львівську археологію. Він “перейшов своїх колег не лише досконалою методикою і освітою, але й широкою практикою, яку отримав в інших країнах. Додавалась до цього тиха скромність з якою сам оцінював результати своєї праці; тишився, але ніколи не гордився ними” [Beck, 1935, s. 28].

Ще однією важливою сферою діяльності Гадачека була охорона пам’яток, де він не лише брав участь у розкопках та засіданнях комісії, а й був безпосереднім учасником при створенні нової законодавчої бази у цій ділянці.

У 1908 р. стало відомо, що готується новий законопроект у Відні, за яким право на розкопки матимуть лише центральні наукові установи Відня [Саламаха, 2008, с. 73]. Нагадаємо, що

консерватор львівського Грона Кароль Лянцкоронський. Відповідно, почалися зміни і в законодавчій базі. 1911 р. прийнято новий Статут Центральної комісії, за яким відбувалася повна централізація пам'яткоохоронної діяльності. Другий параграф статуту присвячено доісторичним пам'яткам. У ньому наголошувалося на винятковому праві проведення різного роду досліджень, а також публікацій з археології Австрійському археологічному інституту [Reskrypt Ministerstwa..., 1911, s. 490]. Фактично, нове законодавство повністю обмежило повноваження місцевих консерваторів. Жодного важливого рішення без погодження з Віднем не приймали. Найбільше несприйняття викликало обов'язкове розміщення галицьких пам'яток у віденських музеях [ЛННБ України, ф. 26, оп. 1, спр. УК-7, арк. 181]. У відповідь, К. Гадачек

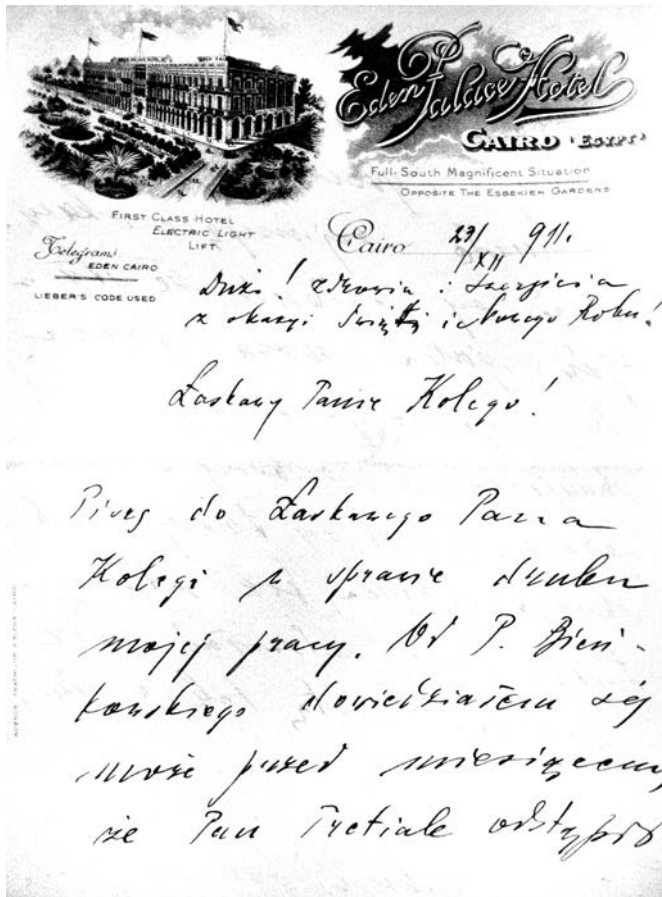

Рис. 14. Фрагмент листа К. Гадачека до В. Деметрикевича
 Fig. 14. From K. Nadaczek's letter to W. Demetrykiewicz

та О. Чоловський від імені Грон консерваторів Східної і Західної Галичини підготували законопроект, у якому просили Центральну комісію дозволити проводити інвентаризацію, назначити консерваторів для археологічних пам'яток [ЛННБ України ф. 26, оп. 1, спр. УК-7, арк. 197, 199]. У травні 1912 р., на зміну В. Абрахама Гроно цісарсько-королівських консерваторів та кореспондентів Східної Галичини вибрало своїм президентом (так називалася посада з 1911 р.) К. Гадачека [ЛННБ України, ф. 26, оп. 1, спр. УК-7, арк. 208–209; ЦДІАУ у Львові, ф. 616, оп. 1, спр. 72, арк. 42]. В цей час між Центральною комісією та Гроном існував досить серйозний конфлікт, викликаний небажанням львівських консерваторів на таких умовах підпорядковуватися Відню, а натомість створити у Галичині Крайову консерваторську раду. Проте, всі спроби виявилися марними. У травні 1914 р. для Галичини призначено державного консерватора. Ним став історик мистецтва Тадеуш Шидловський. Водночас Гроно консерваторів і кореспондентів повністю відсторонене від пам'яткоохоронної роботи.

Не легкими видаються контакти Кароля Гадачека з колегами. Тут варто відзначити Володимира Деметрикевича, який доволі гостро критикував львівського колегу. Свідченням цього є листування В. Деметрикевича з багатьма археологами, яке збереглося в архіві Краківського археологічного музею. І тут виникає закономірне запитання: чи справді розкопки першого професора археології Львівського університету проводилися на дуже низькому методичному рівні, чи йому бракувало знань з праісторії і він не орієнтувався у тогочасній літературі? Можливо, це був просто особистий конфлікт між молодим, доволі амбітним, з європейськими студіями за плечима К. Гадачеком та старшим за віком правником за основним фахом, але археологом з досить потужним науковим доробком В. Деметрикевичем? Якою б не була відповідь, на основі численних документів мусимо визнати, що ці доволі неприязні стосунки існували впродовж тривалого часу.

Не останню роль у цих неприязних стосунках двох вчених відіграла смілива критика К. Гадачека роботи “*Vorgeschichte Galiziens*” (1898) В. Деметрикевича, який на той час був відомим праісториком [Hadaczek, 1898–1899; Woźny, 2009, p. 39].

Незважаючи на критику К. Гадачека з боку В. Деметрикевича, в архівах збереглася доволі ввічлива їхня ділова переписка (рис. 14) [МАК, Teki W. Demetrykiewicza]. Цікаві листи щодо дослідження окремих археологічних пам’яток та інформація про дослідження в Улашківцях на Тернопільщині адресовані В. Деметрикевичу. В цьому ж листі від 31 травня 1912 р. К. Гадачек

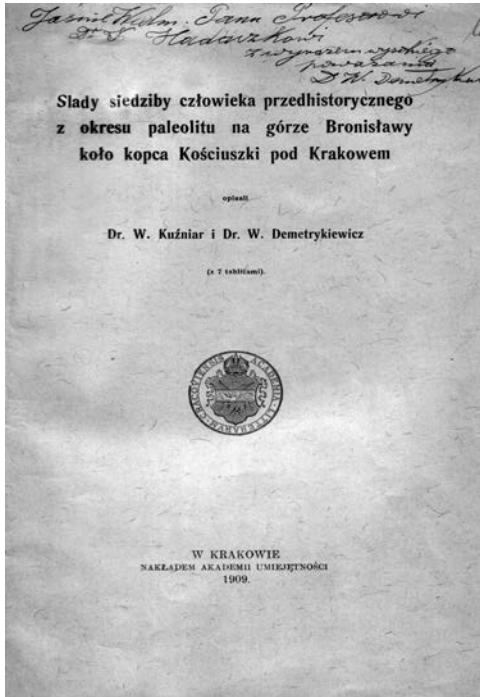

Рис. 15. Титульна сторінка праці В. Деметрикевича з автографом для К. Гадачека
Fig. 15. Title page of W. Demetrykiewicz's work with autograph for K. Hadaczek

просив фінансування для досліджень на теренах Східної Галичини, оскільки зникало багато речей через те, що вони стають здобиччю аматорів [МАК, list K. Hadaczka do W. Demetrykiewicza]. Про доволі тісні стосунки між вченими свідчать праці В. Деметрикевича з підписами для К. Гадачека, які зберігаються у Львові (рис. 15).

Еразм Маєвський також підтримував контакти зі Львовом. Маючи значні фінансові можливості, а також певні наукові зацікавлення, Е. Маєвський спілкувався з відомими вченими задовго до того, як почав займатися археологією. Він знався з Каролем Гадачеком та Бенедиктом Дибовським [Kozłowski, 2009a, s. 9].

Постать К. Гадачека доволі суперечлива. З одного боку він мав добрі студії за плечима, здійснив чимало наукових подорожей, у ході яких мав змогу знайомитися з людьми, відкриттями, методиками, провів багато польових робіт, опублікував їхні результати, а з іншого – дуже часто доводиться чути, що професор був спеціалістом лише з класичної археології, не знався на праісторії, йому закидають відсутність будь-якої методики у розкопках і незнання літератури. Доволі суперечливі спогади про львівського професора залишили його сучасники, в тому числі й учні.

У своїх наукових працях В. Антоневич піддавав гострій критиці свого львівського вчителя, зокрема його методику досліджень [Antoniewicz, 1917, s. 481–488]. Він писав, що “в польових дослідженнях не відіграв Гадачек ролі творчої в методиці і техніці. Навпаки, праці ці містять багато недоліків і помилок” [Antoniewicz, 1953, s. 33]. З іншого боку, в цій же роботі В. Антоневич писав, що “альбомні видання Гадачека становили найбільше і взірцеве напрацювання в польській археологічній літературі” [Hadaczek, 1904; 1909]. Неоднозначну оцінку К. Гадачека залишив один з перших польських істориків археології Ю. Костжевський, який 1949 р. писав, що “Гадачек присвоїв собі... досконалу техніку розкопок...” [Kostrzewski, 1949, s. 94], і водночас відрізняється його оцінка праці, присвяченій пшеворській культурі “Між текстами і рисунками бракує зв’язку, так що в жодному випадку не можна сказати, з якого поховання походять зображені на таблицях знахідки” [Kostrzewski, 1949, s. 95]. Важко погодитися з такою критикою, оскільки цитовані праці написані задовго після смерті К. Гадачека, коли в методиці археологічних досліджень вже відбулися певні якісні зміни. Натомість К. Гадачек працював в той час, коли археологія на наших теренах лише укріплювалася як самостійна дисципліна. Тому судити про те, чи доброю була методика досліджень, дуже важко, оскільки це був час коли археологи вчилися проводити розкопки, і на своїх помилках також. Великою заслугою К. Гадачека було те, що більшість досліджень

археологічних комплексів він опублікував, у тому числі у вигляді монографій, і незадовго після завершення досліджень.

Як відзначає професор Я. Лех, *“К. Гадачек тримався осторонь політики, міжнаціональних суперечок, що не вберегло його від згадуваних проявів неприязні, в якій, крім причин наукових, можна бачити і джерела політичні та непорозуміння між поколіннями”* [Лех, 2006, с. 34–35]. Так чи інакше, лише відкриття усього пласту джерел дасть змогу поставити всі крапки над “і” та зрозуміти події столітньої давнини.

Так чи інакше, у 40-річному віці Кароль Гадачек мав усе, про що може мріяти вчений – кар’єрний ріст, добрий науковий доробок у вигляді польових відкриттів і монографій, керівництво кафедрою, займав посади у консерваторських комісіях Відня.

Однак в це налагоджене щоденне львівське життя внесла свої корективи війна, не всі змогли змиритися зі страшною реальністю. Саме в час російської окупації Львова пішов з життя К. Гадачек *“під впливом величезного нервового розладу, спричиненого песимістичним настроєм на безвихідну ситуацію взимку, замахнувся на своє ще молоде життя і 19 грудня 1914 р. пішов у вічність. Його несподівана смерть справила величезне враження в цілому місті і великий жаль супроводжував його до могили на Личаківському цвинтарі, де спочив опівдні дня 21 грудня”* [Janusz, 1915, s. 184–185]. Здавалось би, у розквіті сил та zenіті наукової кар’єри перший професор археології зі Львова звів рахунки з життям, випивши отруту [Beck, 1935, s. 38].

Рис. 16. Помешкання К. Гадачека на вул. Супінського, 3 у Львові
Fig. 16. K Hadaczek's place on Supinski Street, 3 in L'viv

Спогади про цей трагічний день залишив тодішній проректор університету Адольф Бек, який у роботі про російську окупацію присвятив цілий розділ К. Гадачеку під назвою *“Смерть професора Гадачека”* [Beck, 1935, s. 26–30]. Зокрема, він зазначав, що К. Гадачек *“з першої хвили вторгнення російських військ почав впадати в стан розпачу, який переріс у депресію”*. 19 грудня 1914 р., коли відбувалося засідання кількох професорів на чолі з проректором до університету прийшов слуга К. Гадачека зі звісткою, що професора більше немає серед живих [Beck, 1935, s. 27]. У Львові в цей час існувала російська цензура і виявилось неможливим роздрукувати жалобні плакати, і навіть сама церемонія похорону мала обмеження, зокрема, не дозволялося виголошувати публічні промови. Тому університетські колеги попрощалися з ним в каплиці університету. Як зазначив через 10 років добрий приятель К. Гадачека Л. Фінкель: *“Було щось величне в тій групі людей, яка зібралася навколо каплиці анатомії (каплиця при Інституті патологоанатомії – Н. Б.), освіченої жовтими променями грудневого сонця, до якої звертався поважний, сивоволосий старець Тадеуш Войцеховський, а поруч похилилися дві інші білі голови: Людвіка Кубалі і Войцеха Кетжинського. Він говорив всупереч забороні всіх*

владних загарбників щоб промов похоронних не було, покликаючись на дозвіл ректора Бека, який стояв поруч в оточенні професорів, що залишилися у Львові” [цит. за: Beck, 1935, s. 29].

Похований К. Гадачек на Личаківському кладовищі і, швидше за все, могила до наших днів не збереглася. Нещодавно віднайдено документ, який дещо прояснює ситуацію. Він датований серпнем 1917 р. і підписаний ректором університету К. Твардовським. У ньому зазначено, що “могила, з часу смерті д-ра Гадачека... який був похований на Личаківському кладовищі в звичайному гробі з дерев’яним хрестом і бляшаною табличкою, сьогодні вже занепадає. Не хочеться допустити до знищення місця вічного спочинку заслуженого археолога і дослідника нашої преісторії” і тому ректорат просить усіх працівників зібрати гроші на встановлення “скромного, але довговічного” пам’ятника [ЛННБ України, ф. 26, спр. 13-д, арк. 71]. Чи вдалося реалізувати цей задум – документи мовчать.

Після себе професор залишив чималу наукову спадщину. У його помешканні, яке знаходилося у центральній частині Львова, за адресою вул. Супінського, 3 (рис. 16) [Beck, 1935, s. 27] зберігалася колекція матеріалів з розкопок у Кошилівцях та Неслухові, велика бібліотека та добра збірка картин.

Про колекцію згадали у 1918 р. З Кракова було надіслано В. Антоневича, який розглядав можливість перевезення матеріалів до Кракова. Серед львівських установ теж було кілька претендентів на наукову спадщину археолога. Однак створена з цією метою комісія вирішила питання на користь музею Дідушицьких [Licytacja zbiorów..., 8 czerwca 1918 r.]. Це зумовлено тим, що, по-перше, матеріали, які походили зі Східної Галичини, не доцільно було вивозити до Кракова; по-друге – К. Гадачек був кількالیтнім працівником цього музею і значна кількість його розкопок проводилась за сприяння та фінансування представників роду Дідушицьких.

Підводячи підсумки наукової та дидактичної діяльності Кароля Гадачека, варто зауважити, що незважаючи на певні наукові прорахунки, заслуги вченого перед львівською археологією очевидні. Без його польових досліджень, викладацької роботи і великої кількості публікацій важко уявити процес становлення і розвитку археології у Львівському університеті та й у Східній Галичині в цілому. Завдяки добрим студіям і своїм публікаціям К. Гадачек був відомий у світі, його праці неодноразово цитувались в іноземних журналах. Він був ще молодий учений, тільки починав повною мірою використовувати набутий досвід і знання, застосовувати синтетичні підходи в рамках своєї галузі дослідження...

Історик не може застосовувати умовний спосіб, але у випадку з К. Гадачком мимоволі задумуєшся – якби не війна і власноручно обірвана нитка життя все могло бути інакше.

ЛІТЕРАТУРА

Берест Р.

- 1998 Карло Гадачек: штрихи біографії та наукової діяльності // Постаті української археології. МДАПВ. – Львів. – Вип. 7. – С. 78–79

Виклади в міській...

- 1914 Виклади в міській Промисловім музею // Діло і Нове Слово. – 10 січ. – С. 4.

ДАЛО

Ф. 26 (Львівський університет). – Оп. 5. – Спр. 336 – Арк. 37.

Ф. 26. – Оп. 7. – Спр. 586. – Арк. 73

Ф. 26. – Оп. 7. – Спр. 601. – Арк. 1.

Козак Д.Н.

- 1984 Пшеворська культура у Верхньому Подністров’ї та Західному Побужжі. – Київ. – 131 с.

Козловський С.К.

- 2006 Володимир Антоневич і Кароль Гадачек // АДЛУ. – Львів. – Вип. 9. – С. 89–96.

Кравець В.

- 1998 Кошилівці (Археологічний нарис) // Збірник праць і матеріалів на пошану Лариси Іванівни Крушельницької. – Львів. – С. 7–15.

Листування

2001 Листування Михайла Грушевського / ред. Л. Винар. – Т. II. – 412 с.

Лех Я.

2006 З історії польсько-українських зв'язків в археології (кінець XVIII ст.–1939 р.) // АДЛУ. – Львів. – Вип. 9. – С. 17–53.

ЛННБ України

Ф. 26 (Управління консервації Львівського воєводства). – Спр. 13-д.

Ф. 26. – Оп. 1. – Спр. УК-7.

Онищук Я.

2000 До питання історіографії та історії вивчення археологічних пам'яток Волино-Подільського пограниччя (перша половина I тис. н. е.) // АДЛУ. – Львів. – Вип. 4. – С. 190–213.

2005 З історії дослідження пам'яток високої культури в межиріччі Західного Бугу та Ікви // АДЛУ. – Львів. – Вип. 8. – С. 283–293.

Пелецишин М., Конопля В.

2000 Східнокарпатський регіон у первісності (кам'яний вік) // Етногенез та етнічна історія населення Українських Карпат. Археологія та антропологія. – Львів. – С. 31–115.

Погоральський Я.

2005 Пам'ятки доби Київської Русі у дослідженнях археологів Львівського університету // АДЛУ. – Львів. – Вип. 8. – С. 133–151.

Ратич О.О.

1957 Древнеруські археологічні пам'ятки на території західних областей УРСР. – Київ.

Ровенко О.

2008 Професор археології із с. Грабовець // Краєзнавець Прикарпаття. – Івано-Франківськ. – № 12. – С. 54–55.

Саламаха І.

2008 Державна охорона історичних пам'яток у Східній Галичині напередодні Першої світової війни (1910–1914) // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Львів. – Вип. 17. – С. 73–79.

ЦДІАУ у Львові

Ф. 616 (Товариство “Коло консерваторів пам'яток старовини Східної Галичини”). – Оп. 1. – Спр. 72. – Арк. 42

Цигулик В.

2001 Верхня Липиця – пам'ятка римської доби. – Львів. – 55 с.

Abramowicz A.

1991 Historia archeologii polskiej XIX i XX wiek. – Warszawa – Łódź. – 206 с.

Antoniewicz W.

1917 Karol Hadaczek jako prehistoryk. W drugą rocznicę zgonu // Przewodnik Naukowy i Literacki. – Lwów. – S. 481–488.

1953 Dotychczasowy dorobek archeologii Polski. – Warszawa. – 63 s.

Barwiński E.

1905 Kronika. Grono konserwatorów Galicyi Wschodniej // Kwartalnik Historyczny. – Lwów. – S. 681–684.

Beck A.

1935 Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie podczas inwazji rosyjskiej w roku 1914/15. – Lwów. – 86 s.

Bulyk N., Lech J.

2009 Karol Hadaczek (1873–1914) and the beginnings of archaeology in universities of the North-East borderland of the Austro-Hungarian Monarchy // Archaeologia Polona. – Warsaw. – Vol. 47. – P. 59–89.

Hadaczek K.

1898–1899 Kilka uwag o czasach przedhistorycznych Galicji // Eos. – Lwów. – S. 55–61.

- 1900 Grabarka Niesłuchowska // Teka Konserwatorska. – Lwów. – R. II. – S. 71–86.
- 1900a Z badań archeologicznych w dorzeczu Bugu // Teka Konserwatorska. – Lwów. – R. II. – S. 48–59.
- 1903 Światowit, szkic archeologiczny // MAAE. – Kraków. – VI. – S. 116–118
- 1903a Z badań archeologicznych w dorzeczu Dniestru // MAAE. – Kraków. – VI. – S. 33.
- 1904 Złote skarby michałkowskie. – Kraków. – 30 s. – Tabl. XIII.
- 1904a Cmentarzysko ciałopalne koło Przeworska // Teka Konserwatorska. – Lwów. – R. III. – S. 1–21.
- 1907 Dział przedhistoryczny muzeum im. Dzieduszyckich. – Lwów. – S. 90–100 (odbitka z “Przewodnika po Muzeum im. Dzieduszyckich we Lwowie 1907”).
- 1909 Album przedmiotów wydobytych w grobach cmentarzyska ciałopalnego koło Przeworska (z epoki cesarstwa rzymskiego). – Lwów.
- 1912 Kultura dorzecza Dniestru w epoce cesarstwa rzymskiego // MAAE – Kraków. – T. XII. – S. 23–28.
- 1914 Osada przemysłowa w Koszyłowcach z epoki eneolitu. – Lwów. – 74 s.
- Janusz B.*
- 1915 293 dni rządów rosyjskich we Lwowie (3.IX.1914–22.VI.1915). – Lwów., – 262 s.
- 1918 Zabytki przedhistoryczne Galicji Wschodniej. – Lwów. – 310 s.
- Karol Hadaczek...*
- 1915 Karol Hadaczek // Wiedeński kuryer Polski. – 23 stycznia. – № 96.
- Kostrzewski J.*
- 1949 Dzieje polskich badań prehistorycznych. – Poznań. – 221 s.
- Kozłowski S.K.*
- 2009a Apostołowie okresu formacyjnego Warszawskiej Archeologii // Księga Pamiątkowa I Zjazdu Absolwentów Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego. – Warszawa. – S. 7–15.
- Kronika...*
- 1912 Kronika Uniwersytetu Lwowskiego. – Lwów., – T. 2 (1898/9–1909/10). – 711 s.
- L. F.*
- 1914 Wspomnienia pośmiertne: Karol Hadaczek // Kwartalnik Historyczny. – Lwów. – S. 605–607.
- Lasota A.*
- 2010 Cmentarzysko z okresu rzymskiego w gaci koło Przeworska w świetle nowych badań // Archeologie barbarů 2010: hroby a pohřbiště Germánů mezi Labem a Dunajem: sborník příspěvků ze VI. Protohistorické konference, Hradec Králové, 6– 9. Zář. – S. 155–161.
- Lech J.*
- 1999 Between Captivity and Freedom. Polish Archaeology in the 20th Century. – Warsaw. – 222 p.
- Licytacja zbiorów...*
- 1918 Licytacja zbiorów archeologicznych ś.p. profesora K. Hadaczka // Wiek Nowy. – N. 5117. – 8 czerwca.
- Liwoch R.*
- 2007 Wielki kurchany latopisowego Pleśniska // МДАПВ. – Львів. – Вип. 11. – С. 367–378.
- Muzeum Archeologiczne w Krakowie (MAK)*
- Dział dokumentacji naukowej. Teki listow E. Majewskiego. T. 2. List 430.
- Dział dokumentacji naukowej. Teki W. Demetrykiewicza
- Niederle L.*
- 1904 Slovanské starožitnosti. – Praha. – T. I. – Sv. 2. – 494 s.
- 1931 Rukověť' Slovanské Archeologie. – Praha. – 292 s.
- Nowe akademickie...*
- 1909 Nowe akademickie Koło naukowe // Gazeta Narodowa. – 23.01.
- Nowe wykopaliska...*
- 1903 Nowe wykopaliska w Galicji Wschodniej // Słowo Polskie. – № 556.
- PMA*
- T. 2. List. 430.

Pilcz S.

- 1933 Ludwik Ćwikliński: 80-lecie urodzin i diamentowe gody z nauką // *Kwartalnik Klasyczny*. – Lwów. – R. 7. – Z. 4. – S. 15–44.

Przewoźna-Armon K.

- 1991/92 Życie poświęcone ochronie zabytków archeologicznych i studiom nad Wczesnym Średniowieczem. Roman Jakimowicz (1889–1951) // *Slavia antiqua*. – T. XXXIII. – S. 187.

Reskrypt...

- 1911 Reskrypt Ministerstwa wyznań i oświaty z dnia 2 sierpnia 1911, dotyczący Najwyższego zatwierdzenia nowego statutu c.k. Komisji centralnej dla pieczy nad zabytkami // *Dziennik ustaw państwa królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych*. – Zcz. LXIV. – Wiedeń. – S. 490–492.

Sprawozdania...

- 1893 Sprawozdania dyrekcji c.k. Gimnazjum w Stanisławowie za rok szkolny 1892/93. – Stanisławów. – 73 s.
- 1905 Sprawozdania Grona c.k. Konserwatorów i Korespondentów Galicyi Wschodniej // *Teka Konserwatorska*. – Lwów. – T. III. – S. 1–25.
- 1907 Sprawozdania Grona c.k. Konserwatorów i Korespondentów Galicyi Wschodniej // *Teka Konserwatorska*. – Lwów. – S. 5.
- 1908 Sprawozdanie z posidzeń towarzystwa historycznego // *Kwartalnik Historyczny*. – Lwów. – R. 22. – S. 796–797.

Sulimirski T.

- 1931 *Kultura wysocka*. – Kraków. – 202 s.

Śmiszko M.

- 1932 *Kultury wczesnego okresu epoki cesarstwa rzymskiego w Małopolsce Wschodniej*. – Lwów. – 192 s.

Trigger B.

- 1989 *A history of archaeological thought*. – Cambridge. – 500 p.

Woźny M.

- 2009 Włodzimierz Demetrykiewicz (1859–1937): the first prehistorian from Cracow. On his 150th birthday anniversary // *Archaeologia Polona*. – Warsaw. – Vol. 47. – P. 33–58.

Ziemięcki T.N.

- 1882 Sprawozdanie z wycieczki archeologicznej w r. 1881 dokonanej // *ZWAK*. – Kraków. – T. VI. – S. 59.

Natalia BULYK

**KAROL HADACHEK AND HIS CONTRIBUTION TO THE DEVELOPMENT OF
ARCHEOLOGY IN L'VIV**

The main purpose of the article is to analyze the results of scientific and educational activities of Karol Hadaczek (1873–1914), first professor of archaeology at the University in L'viv. April 14, 1905 assistant-professor Hadaczek became an extraordinary professor of classical archeology and prehistory in L'viv National University. Since then, the history of the Chair also began. Professor combined teaching activity with field archeology. He brought students to archaeological work. The important role he assigned to involvement of archaeological artifacts for the educational process. To accomplish this, scientist took care of Archaeological Cabinet established by his teacher L. Cviklinskyi. The results of archaeological research of such monuments as Koshylivtsi, Neslukhiv, Gats' near Przeworsk was introduced into scientific use. Of course, the best heritage of K. Hadaczek's activity became his talented students who have made a significant contribution to the development of archeology (Ja. Pasternak, V. Hrebenyak, V. Antonievych) and attention to the monuments, studied by him, that not finishes until now.